



**KQ-2050**

Seat No. \_\_\_\_\_

**M. A. (Sem. III) Examination**

November / December – 2017

**Sanskrit : CC-303**

(कौटिलीयम् अर्थशास्त्रम्)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

- १ नीचेनाभांथी गमे ते चार समजावो : १४
- (१) त्रयी वार्ता दण्डनीतिश्चेति मानवाः ।
- (२) सर्वेषामहिंसा सत्यं शौचमनसूयाऽऽनुशंस्य क्षमा च ।
- (३) अप्रणीतो हि मात्स्यन्यायमुभ्दावयति ।
- (४) अर्थ एव प्रधान इति कौटिल्यः, अर्थमूलौ हि धर्मकामाविति ।
- (५) अतुष्टान् सामदानभेददण्डैः साधयेत् ।
- (६) मन्त्रपूर्वाः सर्वारम्भाः ।
- (७) बुद्धिमानाहार्यबुद्धिर्दुर्बुद्धिरिति पुत्रविशेषाः ।
- (८) राजानमुत्तिष्ठमानमनूत्तिष्ठन्ते भृत्याः ।
- २ कौटिल्यकाखिन शासनव्यवस्था वर्णवो. १४
- अथवा
- २ संस्कृत साहित्यभां कौटिल्य अर्थशास्त्रनुं प्रदान अने महत्त्व. १४
- ३ पञ्चाङ्गो मंत्रः अने मन्त्रीपरिषदः अंगे बीजा मतोनी साथे १४
- कौटिल्यना मतनी यर्था करो.
- अथवा
- ३ अमात्य नियुक्ति अंगेना कौटिल्यना मतनी यर्था करो. १४

૪ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે વિશે નોંધ લખો : ૧૪

- (૧) ગુપ્તચર
- (૨) મંત્રી પુરોહિતની નિયુક્તિ
- (૩) રાજાનું મહત્ત્વ
- (૪) કૌટિલ્ય અર્થશાસ્ત્રની શૈલી

૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના જવાબ બે-ત્રણ વાક્યમાં લખો : ૧૪

- (૧) કૌટિલ્યના મતે વિદ્યાઓ કેટલી છે ? કઈ-કઈ ?
- (૨) ગુપ્તચરના કેટલાં પ્રકાર છે ? કયા-કયા ?
- (૩) માત્સ્યન્યાય નો અર્થ સમજાવો.
- (૪) કૌટિલ્ય મુજબ ગૃહસ્થનું કર્તવ્ય જણાવો.
- (૫) વિનયના કેટલાં પ્રકાર છે ? કયા-કયા ?
- (૬) દૂત કેટલાં પ્રકારના હોય છે ? કયા-કયા ?
- (૭) કૌટિલ્ય અર્થશાસ્ત્રના અધિકરણોની સંખ્યા જણાવી પ્રથમ અધિકરણનું નામ જણાવો.
- (૮) કૌટિલ્યે અર્થશાસ્ત્ર ગ્રંથમાં કોને-કોને નમસ્કાર કર્યા છે ?
- (૯) કૌટિલ્યના મતે દંડનીતિનું મહત્ત્વ.
- (૧૦) પુરોહિત અને મંત્રીમાં શો તફાવત છે ?
- (૧૧) રાજાએ કૃત્ય-અકૃત્ય પક્ષના લોકો સાથે કેવો વ્યવહાર કરવો જોઈએ ?
- (૧૨) ગૂઢપુરુષપ્રણિધિ: એક વાક્યમાં જવાબ આપો.